

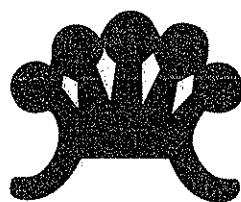
FRANKOFONI

Charles Baudelaire Özel Bölümü (XVIII) / Dossier Charles Baudelaire (XVIII)

Halikarnas Balıkçısı Özel Bölümü / Dossier Halikarnas Balıkçısı

Hâle Seval Özel Bölümü / Dossier Hâle Seval

Çeşitli İncelemeler / Considérations générales

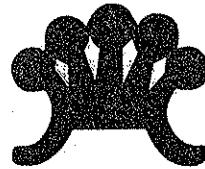
FRANKOFONI

Charles Baudelaire Özel Bölümü (XVIII) / Dossier Charles Baudelaire (XVIII)

Halikarnas Balıkçısı Özel Bölümü / Dossier Halikarnas Balıkçısı

Hâle Seval Özel Bölümü / Dossier Hâle Seval

Çeşitli İncelemeler / Considérations générales

ISSN 1016 - 4537

FRANKOFONI

Fransız Dili ve Edebiyatı İnceleme ve Araştırmaları Ortak Kitabı
Revue d'études et recherches francophones

Kurucu
Fondateur

Tuğrul İNAL, Professeur au Département de langue et littérature françaises,
Faculté des Lettres, Université Hacettepe

Yayına Hazırlayan
Editeur
Tuğrul İNAL

Yazı Kurulu
Comité de rédaction
Kemal ÖZMEN, Jale ERLAT,
Nizamettin KASAP, Özlem KASAP
Pierre BASTIN, Damla ŞİKEL, Ceren ÖZGÜLER, Eylem Aksoy ALP

Fransız Elçiliği Kültür Servisi'nin Katkılarıyla Hazırlanmıştır.
Publié avec le soutien des services culturels de l'Ambassade de France.

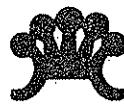
Araştırma/İnceleme yazılarının sorumluluğu yazarlarına aittir. Ortak Kitabı bağlamaz.
La responsabilité des études incombe aux auteurs
L'organisme éditeur n'est aucunement responsable.

Adres/Adresse
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü
06532 Beytepe - ANKARA

Frankofoni Ortak Kitabı MLA (Modern Language Association of America) ve Ulakbim
kapsamındadır.

L'ouvrage collectif Frankofoni est cité dans l'index de MLA (Modern Language Association of
America) et de Ulakbim

Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd.Şti.
Tel: (0312) 433 36 36 - 229 99 29 • Faks: (0312) 431 88 81
Imprimerie Bizim Büro Basımevi

FRANKOFONI'ye gönderilen yazıların değerlendirilmesinde hakemliklerine başvurduğumuz öğretim üyelerine teşekkür ederiz.

Yayın Kurulu

Nous remercions les membres du corps académique qui ont prêté leur concours à l'évaluation des articles envoyés à *Frankofoni*.

Prof. Pierre LAFORGUE

Université de Franche-Comté, Faculté des Lettres et Sciences Humaines,
Besançon, France

Dr. Abdelaziz BENNIS

Université de Paris III-Sorbonne Nouvelle

Prof. Dr. Alexander ABLOMOWICZ

Université de Silésie, Institut d'Etudes Romanes, Pologne

Prof. Dr. Gönül YILMAZ

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih -Coğrafya Fakültesi

Prof. Dr. Ekrem AKSOY

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara

Prof. Dr. Tuna ERTEM

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Prof. Edmond NOGACKI

Faculté des Lettres, Langues, Arts et Sciences Humaines
Université de Valenciennes et Hainaut-Cambrésis, France

Prof. Dr. Tanju İNAL

Bilkent Üniversitesi, Uygulamalı Yabancı Diller Yüksekokulu, Ankara

Prof. Dr. Hasan ANAMUR

Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul

Prof. Dr. A. Hamit SUNEL

Bilkent Üniversitesi, Uygulamalı Yabancı Diller Yüksekokulu, Ankara

Prof. Dr. Sevim AKTEN

Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum

Prof. Dr. Magdalena WANDZIOCH

Université de Silésie, Institut d'Etudes Romanes, Pologne

Prof. Dr. Michel BALIVET
Université de Provence, France

Prof. Dr. Bahadır GÜLMEZ
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir

Prof. Dr. Arzu ETENSEL İLDEM
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Prof. Dr. Cengiz ERTEM
Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara

Prof. Dr. Nedim KULA
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Prof. Dr. Emin ÖZCAN
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Prof. Dr. Aleksandra GRZYBOWSKA
Université de Silésie, Institut d'Etudes Romanes, Pologne

Barbara BLACWELL Gülen
Bilkent Üniversitesi Uygulamalı Yabancı Diller Yüksekokulu, Ankara

Lelia TROCAN
Université de Craiova, Roumanie

Dr. Abidin EMRE
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Zeynep MENNAN
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

İçindekiler / Sommaire

CHARLES BAUDELAIRE ÖZEL BÖLÜMÜ (XVIII) DOSSIER CHARLES BAUDELAIRE (XVIII)

Baudelaire İçin Dramatik Bir Okuma (IX)	
Bir Empati Denemesi	
Tuğrul İnal	3

Baudelaire Hafızası: «Kuğu»-II	
M.Emin Özcan	17

Baudelaire'de Esin Perisinin İşlevi	
Nedim Kula	33

HALİKARNAS BALIKÇISI ÖZEL BÖLÜMÜ DOSSIER HALİKARNAS BALIKÇISI

Mitolojik Simgeler Ekseninde Halikarnas Balıkçısı'ın Akdenizi	
Aynur Koçak	47

Aganta ! ya da Mavi Bir Bildungsroman	
Ece Onuralı Bülbül	57

Cevat Şakir İçin Dramatik Bir Okuma (I)	
Bir Empati Denemesi	
Tuğrul İnal	65

HÂLE SEVAL ÖZEL BÖLÜMÜ DOSSIER HÂLE SEVAL

Hâle Seval'in <i>Duvarsız Avlu: Bozcaada</i> Kitabı Üzerine	
Dursun Ayan	75

Yeryüzünde Bir Yolcu Nedim Gürsel Kitabı Üzerine	
Mithat Atabay	85

Gerçek-Masal ve Düş Sarmalında Hâle Seval'in Öykülerine Bir Yolculuk	
Türkan Erdoğan	89

Hâle Seval İçin Dramatik Bir Okuma (I)	
Bir Empati Denemesi	
Tuğrul İnal	109

ÇEŞİTLİ İNCELEMELER
CONSIDÉRATIONS GÉNÉRALES

Ottoman-Turkish Literature and Love Poets in the Light of Aşk Mesnevileri	Osmanlı -Türk Edebiyatında Aşk Mesnevilerini Şövalye Aşkı Bağlamında Okumak	121
Nuran Tezcan		
Kutlu Narsisist: Fahr El Nissa Zeid		133
Talât Sait Halman		
Evangeline: Un conte Acadien		143
Arzu Etensel İldem		
Les facettes de la nature – Les Misérables by Victor Hugo		151
Ewa M. Wierzbowska		
Alain-Fournier and the "real" Yvonne de Galais in Grand Meaulnes		161
Claude-Alain Chevallier		
Alain-Fournier's Grand Meaulnes in Translation		193
Yorumlayıcı Anlam Kuramı Açısından İncelenmesi		
Nazik Göktas		
Sartre's Romanes in Selection and Interpretation		205
Ekrem Aksoy		
Kurulmuş Saat: Meursault		213
Nizamettin Kasap		
Tanpinar's Saatleri Ayarlama Enstitüsü Adlı Roman's Irony		223
Refika Altıkulaç Demirdağ		
Marguerite Duras's Konsolos Yardımcısı Adlı Roman's Contrary Worlds		237
Sömürmen Beyazlar and Sömürülmen Yerliler		
Ayten Er		
The "Miroir" Criminel du sentiment et du sexe - À propos of Un Roman sentimental		247
d'Alain Robbe-Grillet (II)		
Jean-Michel Devésa		
Two Women Who Failed to Find a Husband: Halide Edib and George Sand		255
H. Nâlân Genç		
French and Turkish Women Writers in the XX th Century (1945-1968) (3)		281
Jale Erlat - Damla Şikel		

Les images de la ville dans le récit néofantastique de langue française Katarzyna Gadomska.....	293
Cahit Sıtkı'da Eşya Düzeni ve Ölümşüzlük Arayışı Abdulhalim Aydin	301
Louis Aragon'un Şiirinde Direniş Ruhu ve Paris Duran İçel.....	315
La recherche d'une nouvelle lisibilité Lelia Trocan	325
Metinlerarası Bir Yapıt: Roberto Gac'ın <i>La Société des Hommes Célestes'i</i> Kubilay Aktulum	335
L'Image de la femme dans l'œuvre d'Annie Ernaux Eylem Aksoy Alp	351
Felsefe Açısından Eğitim Kavramı İsmail Demirdöven	361
Şair Şiir Buluşmasında Uzamsal Etki ve Kentlerin Dili Medine Sivri	371
Faruk Sur'un Georges Brassens Çevirileri Abidin Emre	389
Frankofoni Dergisinin İçerik Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi Erdoğan Kartal	403
Yayın Özetleri.....	417

ALAIN-FOURNIER'NİN *LE GRAND MEAULNES* ROMANININ ÇEVİRİSİİNİN YORUMLAYICI ANLAM KURAMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yrd. Doç.Dr.Nazik GÖKTAŞ*

UNE ANALYSE INTERPRETATIVE DE LA TRADUCTION EN TURC DE *LE GRAND MEAULNES* D'ALAIN FOURNIER

Selon la théorie interprétative développée par Marianne Lederer et Danica Seleskovitch, l'opération traduisante comporte trois volets : la compréhension, la déverbalisation et la réexpression ; partant de ce principe de base, le traducteur doit travailler sur le sens/le message et non sur les mots, à savoir sur les simples correspondances. La présente étude traite à la lumière de cette théorie du sens de la traduction en turc du *Grand Meaulnes* d'Alain Fournier réalisée par Özdemir İnce sous le titre «*Adsız Ülke (Koca Meaulnes)*» et conclut que le traducteur İnce privilégiant une approche cibliste effectue un travail de recherche du sens tout en cherchant à reformuler le sens par l'établissement d'équivalences dans la langue cible.

Mots-clés: Traduction, théorie interprétative, Marianna Lederer, Danica Seleskovitch, langue cible, Alain-Fournier, "Adsız Ülke" (Koca Meaulnes), Özdemir İnce.

A STUDY OF THE TRANSLATION OF ALAIN-FOURNIER'S "LE GRAND MEAULNES" IN THE LIGHT IF INTERPRETIVE MODEL THEORY

According to the *Interpretive Translation Model* developed by Marianne Lederer and Danica Seleskovitch, during the translation process, comprehension, deverbalization, and reverbalization or reexpression are necessary tools and stages. Meaning the translator translates not words but meanings. This paper concentrates on a study of Alain-Fournier's «*Le Grand Meaulnes*» translation as «*Adsız Ülke (Koca Meaulnes)*» by Özdemir İnce in the light of this theory. İnce translated with a target oriented approach, he also tried to reflect both the stylistic and the formal features of the original, and also strived to create a text with an equivalent effect. He has concentrated on meaning and the results of the study show that he has been successful in this endeavour.

Key words: Translation, meaning, The Interpretive Model, Marianna Lederer, Danica Seleskovitch, Alain-Fournier, "Adsız Ülke (Koca Meaulnes)", Özdemir İnce.

Lederer ve Yorumlayıcı Anlam Kuramı

Yorumlayıcı Anlam Kuramı'na göre (Lederer:1994) hangi dil, hangi metin söz konusu olursa olsun anlamını aramak ve onu başka bir dilde yeniden ifade etmek her türlü çevirinin ortak paydasıdır; çeviriyle uğraşan her çevirmenin görevi de aynıdır. (Lederer,1994:9) Araştırmacı, kuramçı Oséki-Dépré (1999)'nin Fransız çeviri kuramları arasında çok önemli bir kuram olarak değerlendirdiği Marianne Lederer ve

* Mersin Üniversitesi Çeviri Bölümü Öğretim Üyesi
nazikg@hotmail.com

Danica Seleskovitch'in geliştirdiği ve şiirden her türlü metin türüne uyarlanabileceğini vurguladıkları kurama göre çeviri, kaynak metni iyice/bütünsel olarak "anlama", metindeki düşüncelerin dilbilimsel biçimini açığa çıkarma/ "anlamı sözcüklerden sıyırmaya", "hissettirdiği duygusal ve düşünceleri erek dilde "yeniden ifade etme, sözcüklerde dökme" biçiminde ifade edilebilir. (Lederer:11) Bu tanım E. Cary'nin çeviri tanımıyla örtüşür. Lederer Seleskovitch ile birlikte kendilerinden önce bazı şeyleri sezdiği ve dile getirdiğini fark ettikleri ve ardılı olduklarını belirttiğleri E.Cary'nin yaptığı çeviri tanımına da yer verir:

"Çeviri farklı dillerde ifade edilen iki metin arasında -metinlerin tiipi, alımlııcısının özellikleri, her iki halkın kültürü arasında var olan ilişkiler, ahlâki, entelektüel, duygusal ortam, kaynak metnin yazıldığı yer ve dönem ile çeviri metnin yer ve dönemine ait tüm olasılıkları da göz önüne alarak-eşdeğerlikler oluşturma işidir". (Lederer, 1994:11)

Kuramın öncülü E.Cary, 1962'de söylemin canlılığı ve varsılılığı ile metnin *taşlaşmış/kalıplaşmışlığı* arasındaki farkı hissetmiş, sözlü dil/yazı dil ayrimını yapmıştır. Yazı dili ölü, bir mumya gibi cansız, yazarın bir tarihteki canlı sözünün bir parçası, bir kopyasıdır ve taşıdığı anlamı öyle kolayca bırakıvermez. (a.g.y.s.18) Yazı dili/yazılı metin de iletişim amaçlıdır. Bir yazar tarafından olası okurları için üretilmiştir. Yazıldığı dönem metin ve gerçeklik arasında bir bağ vardır ve bu bağ zamanla kaybolur; üretildiği koşulların bilinci, yazarın o zaman söylemek istediği anlam zamanla silinip belirsizleşirken yazı işaretleri varlığını sürdürürler; anımlarını veya anlamın bir bölümünü korurlar. Öte yandan yazılı metnin okuyucusu da çeşitlidir. Yazı ilk okuyucularında varlığını sürdürürken daha sonrakilere de sonsuz sayıda yorumlar sunar. Belki de buradan yola çıkarak, Lederer yorumlamadan çeviri yapılamayacağını ileri sürer; sözlükte yorumlamak, anlamak, açıklamak anlamına gelen interpréter füllini "*metni derinlemesine anlama ve onu açık bir biçimde yabancı metnin içine koyma*" olarak alımlar. (a.g.y.s.18)

Kuram kelimeleri değil anlamı çevirmeye dayanır; kaynak metnin olabilecek en üst düzeyde anlaşılması üzerine kuruludur. Lederer kuramı konuşturduğu yapıta Sartre, Dan Sperber, Seleskovitch'in *anlam* kavramına ilişkin görüşlerine de değinerek anlamı felsefi açıdan ele alır, anlamın oluşumunun bilişsel süreçlerini irdeleler. Anlam, dilsel bileşenlerden oluşur; ortaya çıkarken dilbilimsel ve dil-dışı bilgileri işe katar. Lederer *yeniden ifade etme* nin başarısını da çevirmenin varış dilini tanıma düzeyi ile kalemini ustaca oynatabilmesine bağlar. (1994:13) Kuramın anlama bakışı göstergibilimin, özellikle de Paris Göstergibilim Okulu'nun anlama bakışı ile örtüşür. Ekol metin içinde gerçekleşen *anlamlama* sürecini inceler. (Kiran (Eziler), 2004:54) Kimi araştırmacılar, göstergibilimin araştırma konusunun gösterge değil göstergenin soyut yüzeyi olan "anlam" olduğu ileri sürrerek "göstergibilim kuramı bir anlam kuramı olarak belirginleşmeli, anlamın, kavranmasını ve üretimesini açıklamalıdır" denmektedirler. Kısaca, anlamı inceleme nesnesi olarak alan göstergibi-

limin amacı, *metnin sınırları içinde kalarak*, metnin sunduğu *malzemeyle metni olabildiğince nesnel bir biçimde çözümleyip, soyut ve doğru bir biçimde yeniden oluşturmaktır.* (Kıran (Eziler), 2004:50-61)

Kuram *metin* terimine de özel bir önem verir; çünkü, anlama ve yeniden ifade etme işlemi metin sözcüğüne verili bulunan içerikle etkileşim halindedir. (agy.s.13) Çevirmen açısından metin, yazı karakterleri üzerine eklenmiş olan dilsel ve dil-dışı bilgisinden oluşmuştur. Metin, çevirinin nesnesi, var olma nedenidir. (a.g.y.a13) O nedenle çevirmenin çeviri sürecinde izlemesi gereken yol, anlamı bağlama ve dün-yı bilgisine uygun biçimde vermektir.

Kuramın bir başka önemli noktası da çeviri sürecinin sonunda ortaya çıkan ürünün kaynak metne dönerek kontrol edilmesidir. Lederer'in deyimiyle çevirmen,

"ortaya çıkan yeni ürünün başvurduğu yeni bilgi ve duyarlılık evrenine uyup uymadığını anlamaya çalışmalı" (1994:45); "biçimsel eşdeğerliği göz önünde bulundurarak, içeriğin aynılığını korumalı; kaynak metnin söylediğinin aynısını değil, aynı olguya kendisi üreterek söylemelidir" (a.g.y.s.46-47);

sözcükleri değil, art alandaki düşünceyi de çevirmelidir; bunu yaparken mutlaka dumanı ve bağlamı da dikkate almalıdır" (agy, s.79). Ancak çeviride çevirmenin metni bağılamsızlaştırma riskiyle karşı karşıya olduğu durumlar da olabilmektedir. Lederer (1994:15)'e göre,"

bağılamsızlaştırma, metne sıkı sıkıya bağlı kalınarak, kelime ve cümlelerin kelimesi kelimesine çevrilmesidir."

Özdemir İnce ve Çeviri

Şair, eleştirmen, denemeci, çevirmen Özdemir İnce hem düzyazida hem şiirde sözcüğe dizgesellik içinde bakar. Çeviriye ilişkin görüşlerini daha çok şirsel söylem, yazinsal söylem ve şiir çevirisini bağlamında dile getirir. Cümle içinde sözcükler ve anlamla ilişkisi üzerine şunları söyler:

"Sözcükler tipki renkler, sayılar ve notalar gibi birer hamaldırlar; yapının oluşturmayı arzu ettiği anlamanın gerçekleşmesi için sürekli hareket ederler ve birbirlerini bulurlar. ([www.siirpenceresi.com/poetikmetinler/celal soycan](http://www.siirpenceresi.com/poetikmetinler/celal_soycan) (erişim tarihi, 7 Mayıs 2010)

Çevirmen, anlam kavramını *Yorumlayıcı Anlam Kuramı* ve göstergesiminin açıkladığı şekilde alımlamakta ve benzer ifadelerle tanımlamaktadır. Özette: Anlam, cümle içindeki tek tek sözcüklerden değil, bu sözcüklerin belli bir yapı içinde bir araya getirilmeleri sonucu oluşur; alınması da pek çok etkene bağlıdır. O nedenle anlamı çevirirken sözcüklerin oluşturduğu yapıyı da varış dilinde eşdeğer bir yapı içinde oluşturmak gerekmektedir.

Le Grand Meaulnes/Adsız Ülke (Koca Meaulnes)

Alain-Fournier'nin bu ilk ve tek romanını 1940'da ilkin Nurullah Ataç çevirmiştir. *Adsız Köşk* (*Le Grand Meaulnes*) adıyla çevrilen yapıtta kitabevi sahibinin *Yeni Tercüme Serisi Hakkında* başlıklı bir yazısı –bu serinin çıkarılmasında Ataç ve Eyüboğlu'nun öncü bir rolü vardır- ve ardından Ataç'ın önsözüne yer verilmiştir. Ancak, çeviriye yazdığı önsözden de anlaşıldığı kadarıyla, Ataç yaptığı çeviriyi özgün yapıtın şırsel diline erişemediği gerekçesiyle, pek beğenmez. 1944 ve 1967 yıllarında tekrar basılan roman, otobiyografik, macera, didaktik/eğitici ve şövalye romanı gibi 4 roman türünü barındıran (Lesot, Adeline:1992), hedef okuru öncelikle gençler olan, deginilmemekle birlikte, Türk edebiyatı köy romanı ile de benzerlikler gösterdiği için çevrilmeye layık görülen bir roman olabilir.

İlk çevirisinden 42 yıl sonra 1981'de, bu kez şair, yazar, eleştirmen Özdemir İnce tarafından *Adsız Ülke* (*Koca Meaulnes*) adıyla 2. kez Türkçeye çevrilmiştir. Yapıtın çevrilme gerekçesi Ataç'ın yukarıdaki sözlerle belirttiği gibi yapıtın bir şırselliği olduğu ve şırselliği çevirmek konusundaki özeleştirisi olduğu gibi ilk çevirinin arasından uzun yıllar geçtiği için dile yeni sözcükler, kavramlar girmesi, bazı kelimelerin kullanım sikliğinin azalması ya da artık kullanılmamakta olması olabilir; çünkü, günümüz okurunun, özellikle gençlerin bu ilk çevirileri anlamaları pek mümkün görünmüyor. O nedenle, yazışsal yapıtların hiç olmazsa “40 yılda bir” yeniden çevrilerek, yeni kuşaklar tarafından okunup anlaşılmalarının sağlanması gereklidir kuşkusuz.

Öte yandan çevirmen, sunuş yazısında yapıtı çevirme gereğini dolaylı olarak anlatır: Yapıtı, “yalın, süssüz, içten, durgun su gibi saydam” ve biraz da “çocuksu” bulur. Bu *Adsız Ülke*'ye girdikçe kahramanlarıyla ortak yanımız belirmeye, özlem ve düşlerimiz örtüşmeye başlayınca olağanüstü bir yapıtla karşı karşıya olduğumuzu kavramaya başlarız.” (İnce, 2001:5) Romandan çok uzun bir şiiri andıran yapıt “*mutluluktan çok mutsuzluğa yatkın bir iç dünyası*” olduğu sezilen yazarın “sarışın, uzun boylu bir genç kız”ı görmesi ve bu rastlantının tüm yaşamını belirlemesine dayanan otobiyografik bir yapıttır. (İnce, 2001:5-8) “*Erkekler arasındaki sağlam arkadaşlık bağları ve onurlu insan ilişkileri*” ile artık geçmişte kalan “*sevgi, arkadaşlık, dostluk duygusu, dayanışma, özveri, sevecenlik, dikkat gibi insana ilişkin erdemler*” konularıtırılmıştır. Aradan geçen 70 yıllık süreçte “*dünya, yaşam koşulları, beğenilerin çوغу ve insan oldukça değişmiş*” olsa da, yapıtı değerli kılan bu erdemleri yeniden ortaya çıkarıp başköşeye oturtmak gerekmektedir çevirmene göre. Bu çeviri 1982 ve 2001 de tekrar basılmıştır. Çalışmada 2001'deki basımı temel alınmıştır.

Aşağıda yapıtın çevirisinden seçilen örneklerde de görüleceği gibi yapıt kaynak dil, metinsel bağlam, erek dil/kültür/bağlam odaklı bir yaklaşımla -yorumsal anlam kuramının öngördüğü çeviri sürecinde yer alan etkenler dikkate alınarak çevrilmiştir.

1. “*C'était la fin de la bougie, dont la flamme vacilla, rampa une slconde et s'éteignit.*” (p.91)

"Mum bitmek üzereydi; alevi titredi, bir saniye direndi ve söndü." (s.84)

Çevirmen ramper fiilinin sözlükteki karşılığı olan “sürünmek” fiilini olduğu gibi almamış, rüzgârin etkisiyle sönen ya da mumun biterkenki halini betimlemiş; betimlemeyi bağlama yönelik olarak yorumlayarak çevirmiştir.

2. *"Meaulnes avait hâte de trouver quelqu'un qui voulût bien se charger de lui."* (p.93)

"Meaulnes kendisini arabasına alabilecek birini arıyordu acele acele." (s.85)

İlk anlamı “bulmak” olan trouver fiilinin sözcüksel anlamını almamış; çünkü erek dilde bulmak kaybedilen bir şeyi ya da bilinçsizce, istem dışı bir biçimde ele geçen bir şeyi anlatmak için kullanılır. Metinsel bağlam ve erek dil göz önünde bulun- durulmuştur. Kaynak metne göre herkes gibi Meaulnes de bir an önce oradan ayrılmak istiyor ve kendi arabası olmadığı için onu yaşadığı yere, Sainte Agathe'a veya oraya en yakın yere kadar götürmek üzere arabasına alabilecek birini aramaktadır.

3. *"Cet obstacle franchi, les chevaux repartis au trot, Meaulnes commençait à se fatiguer de regarder à la vitre, s'efforçant vainement de percer l'obscurité environnante, lorsque soudain, dans la profondeur du bois, il y eut un éclair, suivi d'une détonation."* (p.95)

"Bu engel aşınca atlar hızlandılar. Geçikleri karanlığın içinde olan biteni anlamak için boş yere uğraş veren Meaulnes pencereden bakmaktan yorulma- ya başlamıştı. İşte bu sırada, ormanın derinliklerinde önce bir ışık çaktı, sonra da bir patlama duyuldu." (s.87-88)

Regarder à la vitre'nin sözlük anlamı, “dikkat etmek”. Kaynak metinde etrafı sarın karanlığa bakmanın ötesinde bir şeyler var: Karanlığın içinde olan biteni anlaması meraklı, çabası var. Meaulnes'ni yoran bu çaba. Sözcük o meraklı vurguluyor. Karanlığa rağmen gizemli sevgiliyi görebilmek için buraya bir daha gelmek istediginde hangi yollardan gelmesi gerektiğini öğrenme ve akında tutabilme çabası. Metnin anlamına durumsal/bağlamsal bilgiyle ulaşılmış.

4. *"A demi replié, Meaulnes obéit, chercha vaguement, d'un geste inconscient, sa casquette, qui avait roulé sous les pieds des deux enfants endormis, dans le coin le plus sombre de la voiture, puis il sortit en se baissant."* (p.96)

"Soğuktan iki büklüm olan Meaulnes boyun eğdi; arabanın en karanlık köşesi- ne, uyuyan çocukların ayaklarının ucuna düşmüş olan kasketini bilinçsiz hare- ketlerle, el yordamıyla aradı, sonra başına eğerek arabadan indi." (s.88)

Replié kelimesinin sözlük anlamı “yarı büyük, yarıya kadar”. Önceki cümlelere, bağlamsal bilgiye dayanarak, cümleye havanın soğukluğu da katılmış, çünkü “yarı büyük” bağlamdan kopuk bir ifade biçimi. Tek başına “iki büklüm” denmesi de ağrı ya da acıdan kıvranan birini akla getirebilirdi. O nedenle metinsel bağlamın bir par-

çası olan hava durumu da katılarak çevrilmiş ve anlam, bağlamın yorumlamasına uygun olarak verilmiş, bütünüyle aktarılabilmiştir.

5. "Tout ce paysage paisible –l'école, le champ du père Martin, avec ses trois noyers, le jardin dès quatres heures envahi chaque jour par des femmes en visite- est jamais, dans ma mémoire, agité, transformé par la présence de celui qui bouleversa toute notre adolessence et dont la fuite même ne nous a pas laissé de repos. Ĝ (p.6)

"Okul, Martin Baba'nın içinde üç ceviz ağacı bulunan tarlası ve her gün saat dörtten başlayarak ziyaretçi kadınların istila ettiği bahçeden oluşan bütün bussessiz görünüm, yeniyetmelik çağımızı altüst eden, kaçışıyla bile bizde huzur bırakmayan bir insanın varlığıyla, belleğimde sonsuza dek capcanlı, bambaşka bir kimliğe bürünmüştür." ... "(s.12)

Meaulnes'nün gelişiyile okuldaki tekdüze yaşam öyle bir değişti ki, kaçip gitmesi bile yaşanan olayları unutturmadığı gibi hala geride kalanların meraklılığını uyandırıyor. Augustin Meaulnes'nün kasabaya gelişiyile ergenlik dönemindeki bir grup gencin değişen yaşamları, burada kaldığı süreçte neden olduğu alışılmadık birtakım olaylar, Yvonne de Galais'yi aramak üzere herkesi allak bullak eden evden kaçış ile ilgili buruk, kırk, nostaljik hatırlalar anlatıcının kafasında capcanlı durmaktadır. Uzun ve karmaşık bir tümceden oluşan kaynak metnin anlamı anlatıcı François Seurel'in de içinde bulunduğu, tanık olduğu, yaşamını derinden etkileyen olaylar onun bakış açısına göre – hem metnin biçimine bağlı kalarak hem de bağlamsal bilgi göz önünde bulundurularak – anlam eksiksiz bir biçimde üretilmiş; yeniden ifade edilebilmiştir.

6. "C'était là un quartier de journaliers, de couturières et de tisserands, qu'on nommait les Petits-Coins." (p.106)

"Gündelikçilerin, dikişçi kadınların ve dokumacıların oturduğu bir gecekondu mahallesiydi burası." (s.96)

Çevirmen anlamı aramış, düz anlamı küçük-köşeler" olan ve bir yerleşim yeri olduğu bağlamdan anlaşılan – alt gelir grubuna ait insanların oturduğu- bugünkü adıyla gecekondu mahallesi demeyi yeğlemiş -dil-dışı ya da dünya bilgisine başvurarak, orada oturan insanların yaşamalarını sürdürme biçimlerinden yola çıkarak. Ancak, "gece kondu" sosyolojik ve kültürel bir olgu. Varoş sanki daha uygun olabilirdi. Gecekondu ekonomik durumu yansıtıyor, ama kültürel ve sosyolojik gerçeklerle örtüşmüyor. Bizdeki gecekondu yasa dışılık ve yoksulluk demek. Varoş ise sadece yoksulluk.

7. "Il (...) avait le visage enveloppé dans un cache-nez, mais lorsque Meaulnes, débarrassé de ses adversaires, s'avança vers lui, menaçant, le mouvement qu'il fit pour y voir bien clair et (...)" (p.110)

“(...); ama Meaulnes boğuştuğu delikanlılardan kurtulup da ona doğru kararlı bir şekilde yürüdüğü zaman, durumu daha iyi görebilmek ve kendini koruyabilmek için kimildanınca başını saran beyaz bezler ortaya çıktı.” (s.98)

İlk anlAMI “korkutmak, dış göstermek, tehdit etmek” olan menacer fiili burada yorumlanarak, kavgada birilerini yendikten sonra kararlı bir şekilde kavga etmekten korkmadığını göstererek ötekilerin üstüne yürümek, meydan okumak anlamında kullanılmış. Bağlama bağlı kalınmıştır.

8. *“(...), ils avaient décidé que lui-même irait au cours pour se distraire pendant la journée, tandis que son campagnon soignerait les oiseaux des îles et la chèvre savante.”* (p.118)

“(...), bu yüzden de kendisinin gündüzleri vakit geçirmek için okula gitmesine, arkadaşının da yabancı ülkelerden gelen kuşlarla hünerli keçiye bakmasına karar verdiklerini anlatıyordu.” (s.105)

Yine burada da “adaların kuşları” ile “bilgiç keçi” kasabaya gelen gezgin tiyatroya/sirklerde görülmeye alışkin olunan durumun yanı art alan ya da çevirmenin dünya bilgisini katarak, yorumlaması sonucu anlam açık bir biçimde erek dilde üretilmiştir.

9. *“L'après-midi ramena les mêmes plaisirs et, tout le long du cours, le même désordre et la même fraude.”* (p.119)

“Öğleden sonra da öncesi gibi eğlenceli geçti; derslerde gene düzensizlik, basıbosluk egemendi.” (s.106)

Hile, dalavere, oyun, dolap, düzen anımlarına gelen fraude kelimesinin bir diğer anlamı da kaçakçılık. Ancak dilsel çeviri yerine yorumlayarak anlamı kavrayıp çıkarımsa çabası ve bağlamsal bilgi, çevirmenin deneyimi/dünya bilgisi ile anlam açık ve net olarak alımlanıp aktarılmıştır.

10. *“Dumas, son beau-frère, qui habitait chez elle, devait partir en route à quatre heures, et la triste bonne femme, dont la main droite était recroquevillée par une brûlure ancienne, se hâtait dans la cuisine obscure pour préparer le café.”* (p.125)

“(...); eski bir yanık sonucu sağ eli çolak kalmış olan zavallı kadın karanlık mutfakta kahve hazırlamaya çalışıyordu.” (s.112)

“Bir eli eski bir yanıkla büzülmüş” ifadesinin erek dil ve kültür okuyucuları için çevirmen tarafından anlamı yorumlanıp “çolak kalmış” biçiminde ifade edilince erek okur için hiç de yabancı gelmiyor. Ancak, “eski” sözcüğü bağlama dönük bir çabayı gösteriyor, ama Türkçeye de pek uymuyor. Bir yanık sonucu dense daha Türkçe olurdu.

11. *“<<Grand lâche! Ça ne m'étonne pas qu'ils sont tous contre toi qu'ils veulent te faire la guerre!...>>”* (p.42)

"Alçak herif! Herkesin sana karşı olması, seninle dalasması boşuna değil!.."
(s.44)

Düz anlamı "Koca alçak! Herkesin sana karşı olması, seninle kavga etmek istemeleri beni şaşırtmıyor" olan tümce da bağlam göz önüne alınarak, anlam erek dil okurları için yorumlanarak güçlendirilmiştir ve anlaşılır kılınmıştır.

12. "Et, sur cette solitude parfaite, brillait un soleil de décembre, clair et glacial." (p.58)

"Ve bu benzersiz yalnızlığın üzerinde parlayan aydınlik ve dondurucu aralık güneşi." (s.55)

Anlama odaklı, anlama yorumlanarak ulaşılan, şırselliğin korunduğu, yeniden üretildiği çeviri. Yapıtın tümünde görülen şırsellik anlatıyla, doğa ve gelir düzeyi düşük, yoksul kahramanların betimlenmesiyle, şırselliğe uygun bir cümleyle, sesle, anlamla, işlenen konuya, Sema Ilgaz Temel'in resimlemeleriyle hatta, yazarın kısa, trajik yaşam öyküsü ön-bilgisiyle vb. verilmiştir.

13. "Tant de joie, se dit-il, parce que j'arrive à ce vieux pigeonnier, plein de hiboux et de courant d'air!..." (p.59)

"-Bunca kıvanç, diye düşündü, su baykuş dolu, rüzgârların cirit attığı eski güvercinliğe ulaştım diye!.." (s.56)

Metne bağımlı, dilsel çeviri ile "hava cereyanları ya da akımları ile dolu" olan eski güvercinlik metnin içeriğine, bağlama uygun olarak Türkçede "rüzgârların cirit attığı" biçiminde aktarılmış. Bu söz öbeği yeni ve kültürel bir üretimdir. Özgün bir yaratma olmakla birlikte yapı geri çevrildiğinde, kaynak metinle aynı anlama ulaşmak pek olsaklı değildir. Ancak sonucta bir yorumdur.

14. "Le maréchal laissait à coups pesants et clairs retomber son marteau sur l'enclume." (p.20)

"Nalbant yurdumça kıvılcımlar saçan çekicini örsün üzerine bıraktıktan sonra dövdüğü demir parçasını deri önlüğüne yaklaştıracak inceliyor ve (...)" (s.24)

Nalbantın çalışması ayrıntılı bir biçimde betimlendiği için, anlam net bir görüntü olarak göz önüne getirilebilmekte. Dolayısıyla bağlam betimlemesi sorunlu değildir.

15. "De nouveau ce fut la vaste campagne gelée, sans accident ni distraction aucune; parfois seulement une pie s'envolait, effrayée par la voiture, pour aller se percher plus loin sour un orme sans tête." (p.46)

"Gece donmuş, tekdüze, ilgi çekmekten uzak ızsız bucaksız kırlarla karşılaştı.
Ancak kimi zaman, arabadan ürküp uçan bir saksaganın az ötedeki bir karaağaca konduğunu görüyordu." (s.47)

Metne bağımlı, dilsel çeviride “un orme sans tête” eksik ve düz anlamıyla “başsız bir karaağaç” ancak, anlamaya odaklı yorumlama ile çevirmen bağlamsal bilgiyi de katarak -Meaulnes’ının adı ne özne olarak ne de zamir olarak geçmese de- burada betimlenen yerden geçmekte olan kişinin o olduğu önbilgisiyle önceki tümcelerden gelmekte olan bağlamsal anlam sürekliliği sağlanmakta ve sürdürülmektedir. Böylece okurun metnin anlam parçacıklarını toplayarak, biriktirerek, -herhangi bir anlam kopukluğu söz konusu olmaksızın- yapının bütünsel anlamına ulaşmak üzere okumayı südürebilmektedir.

16. “*Les ouvertures au bas des escaliers étaient bées, car les portes depuis longtemps avaient enlevées; on n'avait pas non plus remplacé les carreaux des fenêtres qui faisaient des trous noirs dans les murs. Et pourtant toutes ces bâtisses avaient un mystérieux air de fête. Une sorte de reflet coloré flottait dans les chambres basses où l'on a*

vait dû allumer aussi, du côté de la campagne, des lanternes.” (p.67)

“*Kapılar çoktan çıkartılmış olduğundan merdiven ağızları açık duruyordu; kırmış camların yerine yenileri takılmadığından, alt kat odalarının pencerelerinde renkli yansımalar dalgalanıyordu.*” (s.63-64)

Anlamı yalın bir biçimde aktarılmış, metne bağlı kalınmış, bazı tümceler atılmış; kelimeleri değil, anlamı, anladığını çevirmen. Bazı bölümlerin veya sözcüklerin çevrilmemesi bağlamın yorumuyla, metnin veya temanın bütünsel yorumuyla ve/veya erekilde üretilen metnin bütünüyle de ilgili olabilir. Bu durum, kuşkusuz, yorumda neyin öncelendiği, neyin ikincil plana atıldığı ile ilgilidir.

17. “(...); *Millie, femme d'intérieur, se désola surtout à la pensée que la mère de Meaulnes verrait Notre maison dans un désordre inaccoutumé...*”(p.153)

“(...); *Millie, bir ev kadını titizliğiyle, Meaulnes’ün annesinin evimizi alışık düzenliliği içinde göremeyeceği düşüncesinden tedirgin olmuştu...*” (s.134)

Eğer bağlamsal bilgi dikkate alınmazsa kaynak metindeki “femme d’intérieur”e bakarak Millie’nin bir ev kadını olduğu yanılısına kapılabilir. Çünkü yapının ilk bölümlerinden Millie’nin sınıf öğretmeni olduğu anlaşılmaktadır. Burada vurgulanın, onun, çalışan bir kadın olmasının yanı sıra, düzenli, intizamlı, iyi bir ev kadını olduğunu.

18. “*Tous les invités partis, le vieux M.de Galais a ouvert la porte, laissant une seconde le Grand vent pénétrer dans la maison et gémir; (...)*”(p.223)

“*Bütün konuklar girince, yaşlı Bay de Galais kapıyı açıp evi rüzgârla havalandırdıktan sonra Vieux-Nançay'e gitmiş; (...)*”(s.193)

Önceki tümcelerdeki bağlamsal bilginin üzerine yeni tümcenin anlamı ve buradan elde edilen bilgiler eklenerek çevrilmiş.*

Biçimsel açıdan bakıldığından ise, kaynak yapının biçimsel özellikleri korunmuş: Bölüm başındaki ara başlıklar çevrilmiş; yapitta bu alt başlıklar okura olacak oylar hakkında bir önbilgi vermektedir, bütünsel anlamda ulaşmada oldukça önemlidir. Çeviri yapıta yer yer resimlemeler eklenmiştir. Kaynak yapının tümünde görülen şırselilik korunmuş (devrik cümleler sıkça kullanılmış). Çevirmen tek tek cümleye bağlı kalmıyor bağlama bağlı kalıyor. Anlam kaybına yol açmamak için önceki tümceyle yeni tümce arasındaki bağlantıyı koruyarak anlamı üretmiş ve Türkçede yeniden ifade etmiştir.

1. “<<Allez... Courage... Revenez-y... Go on, my boys...>>(p.110)

“-Haydi... Cesaret... Bir daha deneyin... Go on, my boys...diye bağıryordu.”
(s.98)

Dilsel bağlam korunmuş, İngilizce tümcenin anlamı dipnotta açıklanmıştır.

2. “Il se trouvait dans un chemin pareil à la grand'rue de La Ferté, le matin de l'Assomption!..” (p.59)

“Meryem Ana'nın göklere çıktıgı 15 Ağustos Yortusu sabahında, La Ferté'nin en büyük caddesine benzeyen bir yolda bulunuyordu!.. (s.59)

Aanlamın açık ve net olarak verilebilmesi için, kaynak kültürü yansıtan ve okura yabancı dinsel bir öge olan Asomsiyon'un ne olduğu açıklanmış, kültürel bağlam korunmuştur.

3. “Ils avaient d'abord répondu par des plaisanteries à l'adresse de <Mouchebeuf!>, que répétaient les échos des bois, et (...)" (p.148)

“Once, Mouchebeuf'e Mouchevache! diyerek dalga geçmişler, şamatalarından orman inlemiş; (...)"(s.129)

Çevirmen bu takma adı korumuş ancak yine dipnotta çevirenin açıklamasını yer almış: “Çocuğun adı, gerçekte, mouche ve boeuf sözcüklerinden oluşan bir bileşik ad. ‘Boeuf, Fransızca ‘öküz’ demek. Öteki çocuklar, bu sözcüğün yerine ‘inek’ anlamına gelen ‘vache’i getirerek onu kızdırıyorlar. (Çev.)” Böylece anlam kaybı olmuyor ve okuyucu bağlamdan kopmuyor.

Vurgulanması gereken bir başka nokta da, Türkçenin sözvarlığı içinde çok eskiden beri olan ancak bugün kullanılmayan ya da az kullanılan kimi sözcükleri, öz-Türkçe sözcükleri kullanarak onları güncellemiştir: “Le domaine mystérieux” (p.58), “Gizemli yurtluk” (s. 55). Öte yandan Osmanlıca/Farsça vb kelimeleri Türkçeleştirmeye çabasında: “le Cabinet des Archives”- “Belgelik Odası” vb. Ancak bu kullanımların anlamı olumsuz etkilemesini önlemek için aşağıdaki örnekte olduğu gibi dip nota ne anlama geldiğini açıklamıştır. Öznel dili “déballer les provisions” (p.200), “azık sepetleri açılmaya, (...) başlandı.” (s.174), .”(...), c'est une jument qui marche!...” (p.21) “-(...), eşkin bir kısraktır o!” (s.25), “ansımak” vb. gib pek çok terim ve deyiyme sıkılıkla rastlanmıştır.

Yapıtın tümüne bakıldığından ise şunlar söylenebilir: Eğer metinde, yabancı sözcük, cümle varsa ya da dinsel/kültürel bir kelime, genellikle Türkçedeki karşılığı kullanılmıştır. Çevirmeden olduğu gibi bırakıldığı durumda ise, anlam kaybına meydan vermemek için dipnotta anlam açıklanmıştır. Çevirmenin, bir karşılık bulmak için zihinde bir uşaq verdiği, uygun bir karşılık bulduğu ya da eskisi kadar sık kullanılmayan bir sözcüğü yeğleyerek –öz Türkçe olmasına özen göstererek-, yerel söyleyişleri de kullandığı, Türkçenin varsıllığını da ortaya koyduğu, bunları yaparken şiirsel anlatımı da koruduğu görülmektedir. Popović'in "bireysel kaydırma" diye tanımladığı çevirmenin eğilimlerinin ve öznel dilinin görüldüğü bir çeviri olduğu söylenebilir. (Popović:1987)

Sonuç

Yorumlayıcı Anlam Kuramı, iletişim durumunu, söylem durumunu, metinsel bağlamı, dilsel bileşenleri ve dünya bilgisini işe katarak kaynak metni derinlemesine anlama, anlamlı sözcüklerden sıyrıma, çıkarım yapma, olasılıkları değerlendirecek yorumlama, anlam kümelerini birleştirme, yeni metni kurgulama, kaynak metnin uyandırıldığı düşünce ve duyguları da kaynak metinle karşılaştırıp benzeştirecek yeniden üretme gibi süreçlerden oluşan bilişsel, zihinsel bir işlemidir. Yeniden üretimin, çevirinin başarısı da bu sürecin her aşamasının göz önünde bulundurulmasına; kısaca, çevirmene bağlıdır.

Sunuş yazısında yazar ve yapıt hakkında bilgi verilmiş, dolaylı da olsa yapıtın çevrilmeye layık olduğu sezdirilmiş olsa da, çevirmenin çeviri anlayışı ve yöntemine ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. İncelenen tümcelerden yola çıkarak, çeviri yapıt için şunlar söylenebilir: Anlama ulaşmak için kuramın tanımladığı ölçütler dikkate alınmış, çeviri -sözcüklerin belli bir dilsel yapı içerisinde anlamlı oluşturdukları, metnin anlamının tek tek kelimelerde değil onların bir arada oluş biçimlerine bağlı olduğu, dolayısıyla bu dilsel yapının da korunması ve erek dilde aynı yapı değilse bile aynı anlamı oluşturacak bir yapı oluşturulması gereğini dile getiren çeviri görüşüne göre- gerçekleştirmiştir. Hem kaynak dil, kültür ve bağlamı hem de erek dil, kültür ve bağlamını göz önünde bulunduran bir anlayışla, yorumlayarak anlamı bütünsel verme çabasıyla çevrilmiştir. Kurama göre çeviri sürecinin başat öznesi çevirmenin bireysel eğilimi ve dil kullanımını açıkça görmekte dir: Yalın bir biçimde anlama ulaşmaya çalışma, Türkçenin sözvarlığı içindeki eski sözcükleri, deyimleri, yerelliklerle birlikte dilin tüm olanaklarını –şairliğin avantajıyla- kullanma, yeni sözcük üretme çabası; yorumlayarak anlama ulaşma ve Türkçede en iyi şekilde dile getirme olanaklarının aranması. Sonuç olarak, çevirmen çeviriyi bu kurama dayanarak çevirdiğini dile getirmemiştir. O nedenle yapıtın *Yorumlayıcı Anlam Kuramı*'na göre çevrildiğini iddiasında bulunmak yerine, bağlam-sal anlama ve yorumu dayalı bir çeviri anlayışıyla -çevirmenin kendi çeviri anlayışıyla- çevrilmiş olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

1. Ataç, N. (1940) *Adsız Köşk (Le Grand Meaulnes)*, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul.
2. Dépré, Inês Oseki (1999), *Théorie et pratiques de la traduction littéraire*, Paris, Armand Colin.
3. Fournier-Alain (1971), *Le Grand Meaulnes*, Librairie Fayard.
4. İnce, Özdemir (2001), *Adsız Ülke (Koca Meaulnes)*, 3.Baskı, İstanbul, Can Yayınları (1981).
5. Kiran (Eziler), Ayşe (2004), "Göstergebilim ve Yazınsal Çözümlemeler", *Disiplinlerarası Ortam ve Yöntem Sorunları (Prof.Dr. Erdim Öztokat'in anısına)* İstanbul, Mültilingual.
6. Lederer, M. (1994) *La traduction aujourd'hui, le modèle interprétatif*, Paris, Hachette.
7. Lesot, Adeline, (1992), *Le Grands Meaulnes* (1913), Alain Fournier, Paris, Haitier.
8. Popović Anton (1987), *Yazın Çevirisi Terimleri Sözlüğü*, Hazırlayan: S. Karantay, Y. Salman, İstanbul, Metis Yayınları.
9. Soycan, Celal, "Modern Şiirde Sözcük Kullanımı", www.siirpenceseri.com/ poetikmetinler/ celal soycan (erişim tarihi, 7 Mayıs 2010)